

Maassamuuton voimakkuudesta ja suuntautumisesta Suomessa vuosina 1951—1955

Valtiot. kand. TAPANI PUROLA

Väestöpoliittinen tutkimuslaitos

Johdanto

Seuraavassa suoritettava Suomen kuntien välisen muuttoliikkeen voimakkuuden ja suunnan tarkastelu perustuu virallisen väestönmuutostilaston aineistoon v. 1951—55. Talousalueiden sisäisen muuttoliikkeen voimakkuutta samoin kuin alueiden välisen muuton voimakkuutta ja suuntaa selvitetään Tilastollisen päätoimiston kokoaman otanta-aineiston sekä Helsingin kaupungin tilastotoimiston vastaavan kokonaisaineiston avulla (ks. esim. *Fougstedt* 1953). Mainitun otanta-aineiston kokoamisessa on havaittu eräitä puutteellisuuksia ja niistä aiheutuvia virhemahdollisuuksia. (*Hartman* 1958). Tämän vuoksi seuraavassa on varauduttava tiettyyn tulosten summittaisuuteen, jota osaltaan lisää myös se, että Helsingin aineisto vuodelta 1951 ei ole jaoteltavissa tarkalleen talousalueittain. Tältä osin turvaututaan arvioon, joka saadaan jakamalla Helsinkiin v. 1951 muuttaneiden lukumäärä eri lähtöalueiden kesken vuosina 1952—1955 todetussa suhteessa.

Tarkastelu suoritetaan talousalueittain. Eri talousalueiden rajat ovat nähtävissä oheisista kuvioista. Aluksi vertaillaan talousalueittain kuntiin ja kunnistamuuton sekä näiden erotuksen, muuttoeron, suhteellista voimakkuutta. Toiseksi tarkastellaan erikseen talousalueiden sisäisen sekä alueiden rajat ylittäneen muuton voimakkuutta. Lopuksi esitetään suppea deskriptio väestön nettomääräisestä muutosta talousalueelta toiselle.

Tarkastelu kohdistuu varsinaisesti maan eri kuntien väliseen muuttoliikkeeseen, josta seuraavassa käytetään nimitystä maassamuutto (ks. esim. *Lento* 1951, sama 1956, *Fougstedt* 1953). Maan rajat ylittävä muutto, siirtolaisuus, jää siten selvityksen ulkopuolelle, joskin eräitä siirtolaisuutta koskevia lukuja käytetään maassamuutosta saatavan kuvan täydentämiseksi. Huomautettakoon, että selvitys kohdistuu vain kuntien rajat ylittäneeseen tilastoituun maassamuuttoon, joten kuntien sisäinen muuttoliike samoin kuin tilapäisyyden tai muun syyn vuoksi rekisteröimätön muutto jää tämän selvityksen ulkopuolelle.

T a u l u 1. Maassamuuton osatekijät ja lopputulos talousalueittain vuosina 1951—1955.

T a b l e 1. The components and net result of internal migration during the period 1951—1955, by economic areas.

Talousalue Economic area	Kuntiin Migrants into	Kunnista Migrants out of	Muuttoero Net gain or loss of popu- lation	Vuosikeskimäärä keskväki- luvun 1000 kohden Per 1000 of mean population annually		
				Kuntiin Migrants into	Kunnista Migrants out of	Muutto- ero Net gain or loss of popu- lation
	muuttaneita communes			muuttaneita communes		
Uusimaa	164 438	109 908	+ 54 530	48.0	32.1	+ 15.9
Ahvenanmaa	3 010	2 877	+ 133	28.1	26.8	+ 1.3
Varsinais-Suomi ..	72 842	73 617	— 775	40.6	41.0	— 0.4
Satakunta	40 818	47 046	— 6 228	36.3	41.8	— 5.5
Tammermaa	81 259	80 574	+ 685	44.6	44.2	+ 0.4
Etelä-Häme	73 582	73 990	— 408	50.5	50.7	— 0.2
Kaakkois-Suomi ..	64 797	66 975	— 2 178	41.1	42.5	— 1.4
Etelä-Savo	43 402	52 781	— 9 379	36.6	44.5	— 7.9
Pohjois-Karjala ..	34 688	41 416	— 6 728	33.9	40.5	— 6.6
Pohjois-Savo	37 564	47 426	— 9 862	33.0	41.7	— 8.7
Keski-Suomi	46 085	49 139	— 3 054	39.9	42.6	— 2.7
Etelä-Pohjanmaa ..	40 841	50 591	— 9 750	22.5	27.9	— 5.4
Keski-Pohjanmaa ..	27 239	36 204	— 8 965	27.3	36.2	— 8.9
Kainuu	14 432	13 821	+ 611	30.9	29.6	+ 1.3
Pohjois-Pohjanmaa ..	28 078	25 247	+ 2 831	37.6	33.8	+ 3.8
Lappi	28 898	30 361	— 1 463	33.0	34.7	— 1.7
Koko maa —						
Whole country ..	801 973	801 973	—	38.7	38.7	—

Kuntiin- ja kunnistamuutto talousalueittain

Kaikkiaan rekisteröitiin v. 1951—55 — kun aluejärjestelyjen aiheuttamia väestökirjanpidollisia muuttoja ei oteta lukuun — 802 000 maassamuuttotapausta. Näistä oli väestökeskusten — kaupunkien ja kauppalain — välisiä muuttoja 107 000 sekä maalaiskuntien välisiä 331 000. Kun maalaiskunnista kaupunkeihin ja kauppaloihin muuttaneita oli 223 000 ja päinvastaiseen suuntaan muuttaneita 140 000, saivat maan kaupungit ja kauppalat maassamuuton tuloksena yhteensä 83 000 hengen väestönlisäyksen, joka keskväkilukuun suhteutettuna merkitsi keskimäärin 12 ‰ vuodessa eli hiukan enemmän kuin vastaava luonnollinen väestönkasvu.

Taulussa 1 esitetään talousalueittain kuntiin ja kunnista muuttaneiden määrä sekä muuttoero lukumääräisesti ja suhteessa kauden keskväkilukuun. Taulusta havaitaan, että Uudenmaan lisäksi vain Pohjois-Pohjanmaa oli saanut huomattavampaa muuttovoittoa. Erikoisesti kiintyy huo-

mio siihen, että esim. Tammermaan muuttovoitto oli lukumääräisesti vain hiukan suurempi kuin Kainuun. Suhteessa väkilukuun Kainuun muuttovoitto ylitti huomattavasti Tammermaan vastaavan luvun.

Lukumääräisesti muuttotappio keskittyi pääasiassa Satakunnan ja Etelä- ja Keski-Pohjanmaan sekä toisaalta Etelä- ja Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan talousalueille. Mainituilla talousalueilla myös muuttotappion suhteellinen määrä oli suurin.

Tarkasteltaessa muuttaneiden vuosikeskimääriä suhteessa keskiväkilukuun todetaan kunnistamuuton olleen erikoisen voimakasta Etelä-Hämeessä sekä Etelä-Savossa ja Tammermaalla. Vähäisintä se oli Kainuussa sekä Etelä-Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla. Lienee syytä uudelleen korostaa sitä, että tarkasteltaviin lukuihin eivät sisälly tiedot maan rajat ylittäneestä muutosta. Tämä on erikoisesti pidettävä mielessä Etelä-Pohjanmaan ja Ahvenanmaan osalta, joiden alhaisissa massamuuton suhdeluvuissa osittain heijastuu voimakas muuttoliike maan rajojen ulkopuolelle, mikä on todettavissa tuonnempana esitettävien lukujen avulla.

Talosalueiden sisäinen muutto

Talusalueiden muuttotulokseen vaikuttaa varsinaisesti alueen rajat ylittävä muutto. Saman talousalueen sisällä kunnasta toiseen tapahtuvalla muutolla ei ole vaikutusta talousalueen muuttovoiton tai -tappion suuruuteen. Sisäisen muuton erottaminen alueen rajat ylittävästä muutosta osaltaan selventää niitä alueellisia erikoispiirteitä, jotka liittyvät muuttovoiton tai -tappion suuruuteen. Tämän vuoksi tarkastellaan seuraavassa erikseen talusalueiden sisäisen ja erikseen niiden välisen muuton voimakkuutta.

Talusalueiden sisällä kunnasta toiseen tapahtuvan muuton suhteellinen määrä vaihteli alueittain, kuten taulusta 2 voidaan todeta. Runsainta se oli Varsinais-Suomen ja Tammermaan sekä vähäisintä Kainuun ja Keski- ja Etelä-Pohjanmaan talousalueilla. Kuitenkin olivat sisäisen muuton voimakkuuden vaihtelut selvästi vähäisempiä kuin alueiden rajat ylittäneen muuton.

Talosalueiden välinen muutto

Talusalueiden muuttovoiton tai -tappion määrä riippuu alueen rajat ylittävästä muutosta. Mainittua muuttoa tarkastellaan seuraavassa maassamuuton osalta, jolloin huomio kiinnitetään tarkastelun kohteena olevan talousalueen kunnista muille talousalueille ja vastaavasti muilta talousalueilta tarkasteltavan alueen kuntiin muuttaneisiin. Lyhyiden vuoksi käytetään seuraavassa tässä merkityksessä sanontoja alueeltamuutto ja alueellemuutto.

Taulu 2. Alueen sisäinen ja alueen rajat ylittänyt maassamuutto sekä muuttoero suhteessa väkilukuun talousalueittain vuosina 1951—1955.

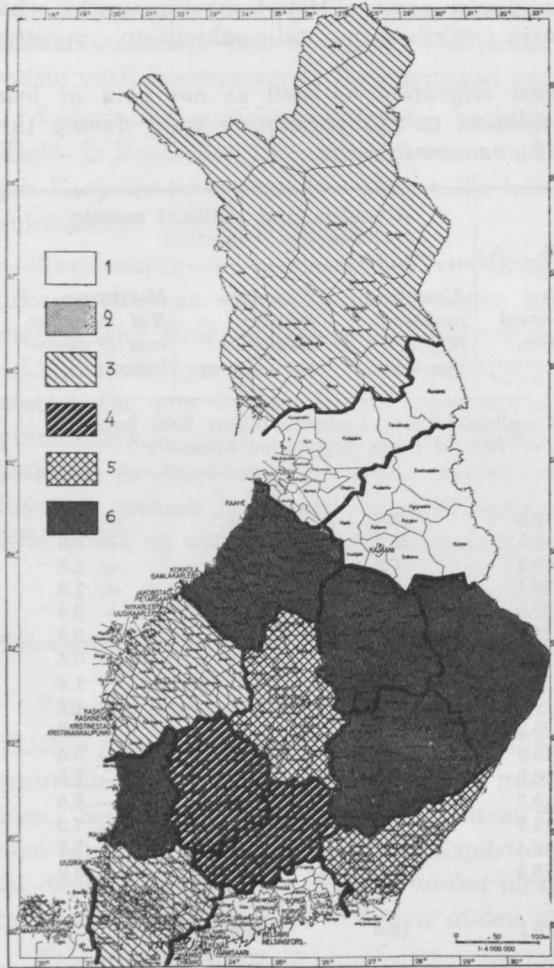
Table 2. Intra- and interareal migration as well as net gain or loss of inhabitants in relation to the population total during the period 1951—1955, by economic areas.

Talousalue Economic area	Alueen sisäinen muutto Intra-areal migration	Alueiden rajat ylittänyt muutto Interregional migration		
		Alueelle- muutto Migration into area	Alueelta- muutto Migration out of area	Muuttoero Net gain or loss of popu- lation
Vuosikeskimäärä keskiväkiluvun 1000 kohden Per 1000 of mean population annually				
Uusimaa	19.6	28.4	12.5	+ 15.9
Pohjois-Pohjanmaa	14.5	23.1	19.3	+ 3.8
Kainuu	10.4	20.5	19.2	+ 1.3
Ahvenanmaa	20.1	8.0	6.7	+ 1.3
Tammermaa	22.8	21.8	21.4	+ 0.4
Etelä-Häme	21.4	29.1	29.3	— 0.2
Varsinais-Suomi	24.9	15.7	16.1	— 0.4
Kaakkois-Suomi	21.4	19.6	21.0	— 1.4
Lappi	16.5	16.5	18.2	— 1.7
Keski-Suomi	20.2	19.7	22.4	— 2.7
Etelä-Pohjanmaa	13.9	8.6	14.0	— 5.4
Satakunta	19.8	16.5	22.0	— 5.5
Pohjois-Karjala	19.3	14.6	21.2	— 6.6
Etelä-Savo	18.7	17.9	25.8	— 7.9
Pohjois-Savo	16.4	16.6	25.3	— 8.7
Keski-Pohjanmaa	13.9	13.4	22.3	— 8.9
Kaikki talousalueet — All economic areas	19.1	19.6	19.6	—

Taulusta 2 voitiin todeta alueelle- ja alueeltamuuton suhdelukujen vaihdelleen n. 29 ‰:sta (Etelä-Häme), 7—8 ‰:een (Ahvenanmaa). Talousalueiden rajat ylittäneitä muuttoja oli — kun siirtolaisuutta ei oteta huomioon — koko maassa keskiväkilukuun verrattuna 19.6 ‰.

Talousalueen muuttovoiton katsotaan tavallisesti aiheutuvan runsaasta alueellemuutosta ja muuttotappion taas runsaasta alueeltamuutosta. On kuitenkin ilmeistä, että maamme eräiden talousalueiden muuttotappio ei ensisijaisesti riipu alueeltamuuton voimakkuudesta, vaan päinvastaisen muuttovirran heikkoudesta. Tämän havainnollistamiseksi esitetään taulussa 3 talousalueittain alueellemuuton ja alueeltamuuton voimakkuuden poikkeama koko maassa todetusta alueiden välisen muuton keskimääräisestä voimakkuudesta 19.6 ‰ (ks. taulu 2).

Keskimääräistä voimakkaampi alueellemuutto vaikuttaa muuttovoittoa lisäävästi. Sama vaikutus on keskimääräistä vähäisemmällä alueeltamuu-

Kuvio 1. Alueelle- ja alueeltamuuton suhteellinen voimakkuus eri talousalueilla vuosina 1951—1955 — ilman siirtolaisuutta.

Figure 1. The relative extent of in- and out-migration in the several economic areas during the period 1951—1955 (not including international migration).

1 = Alueellemuutto keskimääräistä voimakkaampaa, alueeltamuutto keskimääräistä heikompaa — muuttovoittoa

In-migration above, out-migration below the average — net in-migration

2 = Alueellemuutto keskimääräistä voimakkaampaa, alueeltamuutto keskimääräistä — muuttovoittoa

In-migration above the average, out-migration of average extent — net in-migration

3 = Sekä alueellemuutto että alueeltamuutto keskimääräistä heikompaa — muuttovoittoa tai -tappiota

Both in- and out-migration below the average — net in- or out-migration

4 = Sekä alueellemuutto että

tolla. Nämä on taulukossa sen vuoksi merkitty positiivisiksi ja päinvastaiset poikkeamat negatiivisiksi. Poikkeamien summa kullakin talousalueella osoittaa alueen muuttovoiton tai -tappion suuruuden (oikeastaan näiden poikkeaman koko maan muuttoerosta, joka maassamuuton osalta on = 0).

Taulussa 3 esitetty vertailu osoittaa Uudenmaan muuttovoiton syntyneen sekä keskimääräistä voimakkaamman alueellemuuton, että keskimäärää vähäisemmän alueeltamuuton tuloksena. Kummankin osatekijän vaikutus oli lähes yhtä suuri. Kauden 1951—55 toiseksi huomattavimman muuttovoittoalueen, Pohjois-Pohjanmaan, muuttovoitto taas oli miltei yksinomaaisesti keskimäärää runsaamman alueellemuuton varassa. Alueeltamuuton voimakkuus oli Pohjois-Pohjanmaalla vain hiukan alle maan keskitason. Kainuussa oli vähäinen, 1,3 ‰, muuttovoitto syntynyt niinkään keskimäärää vähäisemmän alueeltamuuton ja hiukan keskimäärää runsaamman alueellemuuton tuloksena.

alueeltamuutto keskimääräistä voimakkaampaa — muuttovoittoa tai -tappiota
Both in- and out-migration above the average — net in- or out-migration

5 = Alueellamuutto keskimääräistä, alueeltamuutto keskimääräistä voimakkaampaa — muuttotappiota

In-migration of average extent, out-migration above the average — net out-migration

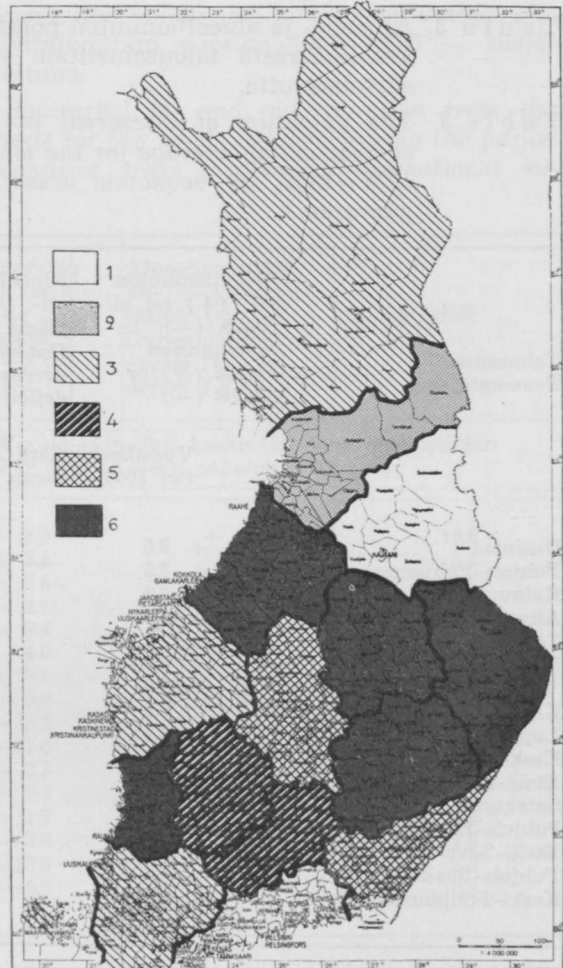
6 = Alueellamuutto keskimääräistä heikompaa, alueeltamuutto keskimääräistä voimakkaampaa — muuttotappiota

In-migration below the average, out-migration above the average — net out-migration.

Kuvio 2. Alueelle- ja alueeltamuuton suhteellinen voimakkuus eri talousalueilla vuosina 1951—1955 — siirtolaisuus mukaanluettuna.

Figure 2. The relative extent of in- and out-migration in the several economic areas during the period 1951—1955 (including international migration).

1—6 = ks. kuvio 1 — see fig. 1

Ahvenanmaalla, Varsinais-Suomessa, Etelä-Pohjanmaalla ja Lapissa oli sekä alueellamuutto että alueeltamuutto keskimäärää vähäisempää. Päinvastainen tilanne oli havaittavissa Tammermaan ja Etelä-Hämeen talousalueilla. Näillä oli keskimääräistä voimakkaamman alueellamuuton vastapainona niinkään keskimääräistä voimakkaampi alueeltamuutto, joka viimeksi mainitun talousalueen osalta käänsi muuttoliikkeen lopputuloksen tappiolliseksi.

Muuttotappioalueista kiinnitty huomio erikoisesti Satakunnan sekä toisaalta Pohjois-Karjalan, Etelä- ja Pohjois-Savon sekä Keski-Pohjanmaan talousalueisiin, joiden voimakas muuttotappio oli syntynyt sekä runsaan alueeltamuuton, että vähäisen alueellamuuton tuloksena. Lopputuloksen painopisteen voidaan Etelä- ja Pohjois-Savossa todeta olevan keskimäärää runsaammassa alueeltamuutossa. Satakunnassa, Keski-Poh-

T a u l u 3. Alueelle- ja alueeltamuuton poikkeama koko maan vastaavasta keskimäärästä talousalueittain vuosina 1951—1955 — ilman siirtolaisuutta.

T a b l e 3. The deviation of interareal in- and out-migration from the corresponding average for the whole country during the period 1951—1955, by economic areas (not including international migration).

Talousalue Economic area	Alueellemuuton yli- (+) tai ali- jäämä (—) In-migration excess (+) or deficit (—)	Alueeltamuuton yli- (—) tai ali- jäämä (+) Out-migration excess (—) or deficit (+)	Yhteensä Total
	Vuosikeskimäärä keskiväkiluvun 1000 kohden Per 1000 of mean population annually		
Uusimaa	+ 8.8	+ 7.1	+ 15.9
Pohjois-Pohjanmaa	+ 3.5	+ 0.3	+ 3.8
Kainuu	+ 0.9	+ 0.4	+ 1.3
Ahvenanmaa	— 11.6	+ 12.9	+ 1.3
Tammermaa	+ 2.2	— 1.8	+ 0.4
Etelä-Häme	+ 9.5	— 9.7	— 0.2
Varsinais-Suomi	— 3.9	+ 3.5	— 0.4
Kaakkois-Suomi	± 0.0	— 1.4	— 1.4
Lappi	— 3.1	+ 1.4	— 1.7
Keski-Suomi	+ 0.1	— 2.8	— 2.7
Etelä-Pohjanmaa	— 11.0	+ 5.6	— 5.4
Satakunta	— 3.1	— 2.4	— 5.5
Pohjois-Karjala	— 5.0	— 1.6	— 6.6
Etelä-Savo	— 1.7	— 6.2	— 7.9
Pohjois-Savo	— 3.0	— 5.7	— 8.7
Keski-Pohjanmaa	— 6.2	— 2.7	— 8.9

janmaalla ja varsinkin Pohjois-Karjalassa muuttotappio sen sijaan näyttää syntyneen pikemminkin vähäisen alueellemuuton seurauksena.

Huomattavin «vajaus» alueellemuutossa on kuitenkin havaittavissa Ahvenanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla. Ensiksi mainitulla alueella oli alueeltamuuton vähäisyys kuitenkin riittävä kääntämään muuttotuloksen voittoa osoittavaksi. Etelä-Pohjanmaalla alueellemuuton heikkoudesta sen sijaan oli seurauksena huomattavaa muuttotappiota.

Taulun 3 perusteella voidaan talousalueet luokitella neljään ryhmään seuraavasti:

- I Alueet, joilla alueellemuutto oli keskimääräistä voimakkaampaa, mutta alueeltamuutto keskimääräistä vähäisempää (+ +).
- II Alueet, joilla sekä alueelle- että alueeltamuutto oli keskimääräistä voimakkaampaa (+ —).
- III Alueet, joilla sekä alueelle- että alueeltamuutto oli keskimääräistä heikompaa (— +).
- IV Alueet, joilla alueellemuutto oli keskimääräistä heikompaa, mutta alueeltamuutto keskimääräistä voimakkaampaa (— —).

T a u l u 4. Alueelle- ja alueeltamuuton poikkeama koko maan vastaavasta keskimäärästä talousalueittain vuosina 1951—1955 — siirtolaisuus mukaan luettuna.

T a b l e 4. The deviation of interareal in- and out-migration from the corresponding average for the whole country during the period 1951—1955, by economic areas (including international migration).

Talousalue Economic area	Alueellemuuton yli- (+) tai ali- jäämä (—) In-migration excess (+) or deficit (—)	Alueeltamuuton yli- (—) tai ali- jäämä (+) Out-migration excess (—) or deficit (+)	Yhteensä Total
	Vuosikeskimäärä keskiväkiluvun 1000 kohden Per 1000 of mean population annually		
Uusimaa	+ 9.0	+ 6.8	+ 15.8
Pohjois-Pohjanmaa	+ 3.4	0.0	+ 3.4
Kainuu	+ 0.8	+ 1.7	+ 2.5
Tammermaa	+ 2.1	— 1.2	+ 0.9
Etelä-Häme	+ 9.4	— 8.9	+ 0.5
Varsinais-Suomi	— 4.0	+ 4.4	+ 0.4
Kaakkois-Suomi	— 0.1	— 0.9	— 1.0
Keski-Suomi	0.0	— 2.2	— 2.2
Lappi	— 3.2	+ 0.4	— 2.8
Ahvenanmaa	— 11.0	+ 6.8	— 4.2
Satakunta	— 3.3	— 1.9	— 5.2
Pohjois-Karjala	— 5.2	— 0.5	— 5.7
Etelä-Savo	— 1.9	— 4.7	— 6.6
Pohjois-Savo	— 3.2	— 4.4	— 7.6
Etelä-Pohjanmaa	— 10.9	+ 2.9	— 8.0
Keski-Pohjanmaa	— 6.2	— 4.0	— 10.2

Ryhmään I kuuluvat ovat kaikki muuttovoittoalueita sekä ryhmään IV kuuluvat kaikki muuttotappioalueita. Ryhmiin II ja III kuuluvat saattavat olla joko muuttovoitto- tai muuttotappioalueita. Taulun 3 mukaan jakautuvat maan talousalueet mainittuihin ryhmiin seuraavasti:

I Uusimaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu.

II Tammermaa ja Etelä-Häme (—).

III Ahvenanmaa, Varsinais-Suomi (—), Lappi (—) ja Etelä-Pohjanmaa (—).

IV Satakunta (—), Pohjois-Karjala (—), Etelä-Savo (—), Pohjois-Savo (—) ja Keski-Pohjanmaa (—).

Kaakkois- ja Keski-Suomen talousalueita, joilla alueellemuutto oli suunnilleen maan keskitasoa ja alueeltamuutto keskimääräistä voimakkaampaa, ei luokkien II ja IV välimuotoina ole luettu yllä olevaan ryhmi-tykseen. Ne ovat omana ryhmänään kuitenkin näkyvissä kuviossa 1, jossa yllä selostettu talousalueiden luokittelu on esitetty.

Kun siirtolaisuuden runsaus tietyllä alueella saattaa vaikuttaa maassamuuton vastaavia lukuja alentavasti, kuten edellä on varsinkin Etelä-Pohjanmaan ja Ahvenanmaan osalta oletettu, on maassamuuton voimakkuuden tarkastelua syytä täydentää siirtolaisuudesta saatavilla luvuilla. Tässä mielessä on esitetty taulu 4, jossa maassamuuton ohella on otettu huomioon myös tilastoitu siirtolaisuus v. 1951—55. On huomattava, että taulun 4 «yhteensä»-sarake ei välittömästi osoita alueen muuttoeroa, vaan muuttoeron poikkeaman koko maan muuttotappiosta 1.6 ‰. Alueen muuttoeron saamiseksi on taulun 4 ao. lukuun siten lisättävä —1.6.

Tauluja 3 ja 4 verrattaessa havaitaan Ahvenanmaan «pudonneen» siirtolaisuuden aiheuttaman tappion vuoksi huomattavasti alemmaksi poikkeamien suuruuden mukaisessa järjestyksessä. Samoin on tapahtunut myös Etelä-Pohjanmaalle. Niinikään ovat Keski-Suomi ja Lappi vaihtaneet järjestystä.

Pohjois-Pohjanmaa on siirtolaisuuslukujen vaikutuksesta muuttanut keskimäärää vähäisemmän alueeltamuuton alueesta sellaiseksi, jossa alueeltamuutto on maan keskitasoa. Se on siten edellä esitetystä luokituksessa luettavissa luokkien I ja II välille. Tämä ilmenee myös kuvioista 2. Muuten on taulussa 3 todettu tyypittely pysynyt muuttumattomana.

Taulun 4 tuloksista lienee yllättävin se, että Ahvenanmaan ja Etelä-Pohjanmaan talousalueilla, joilla muuttotappio oli varsin voimakas, oli alueeltamuutto keskimäärää vähäisempää. Muuttotappio olisi näillä alueilla tässä käydyn tarkastelun perusteella siten luettavissa yksinomaan vähäisen alueellamuuton seuraukseksi. Tappio olisi itseasiassa ollut toteutunut suurempikin, jos alueeltamuutto olisi ollut maan keskitasoa. Kun saatu tulos perustuu yksinomaan tilastoituun muuttoliikkeeseen ja kun siirtolaisuustilastoomme eivät vuoden 1954 puolivälin jälkeen enää sisälly Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin muuttaneet, on lähellä oletamus, että yllä todettu alueeltamuuton vähäisyys on seurausta voimakkaasta muuttoliikkeestä mainittuihin maihin. Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin suuntautuneen muuton olisi kuitenkin vuoden 1954 puolivälin ja vuoden 1955 lopun välillä, ts. puolessatoista vuodessa, pitänyt olla n. 4 900 henkeä, jotta se riittäisi nostamaan talousalueen alueeltamuuton suhdeluvun kaudella 1951—55 maan keskiarvon tasalle. Kun mainittu tulos edellyttää sitä, että kysymyksessä oleva muutto olisi ollut suuruudeltaan keskimäärin lähes 3 300 henkeä vuodessa, mikä on 1.4-kertainen alueen kaikkien ulkomaillemuuttaneiden vuosikeskiarvoon kaudella 1951—53 verrattuna, ei tunnu uskottavalta, että Etelä-Pohjanmaalla alueeltamuutto olisi tarkastellulla kaudella voinut olla ainakaan huomattavasti yli maan keskitason. Alueen muuttotappion selittäjäksi siten jää paremminkin keskimäärää heikompi alueellamuutto kuin keskimäärää voimakkaampi alueeltamuutto. Samaa voitaneen sanoa myös Ahvenanmaan osalta.

Muuton suunta

Maassamuuttoliikkeen suuntaa tarkasteltaessa on helposti havaittavissa Uudenmaan hallitseva asema muuton vastaanottoalueena. Uudellemaalle muuttaneiden osuus maan eri talousalueilta lähteneistä oli varsin huomattava. Naapurialueilta Varsinais-Suomesta, Etelä-Hämeestä ja Kaakkois-Suomesta oli talousalueen jättäneistä 35—40 % muuttanut Uudellemaalle. Yleensä oli talousalueiden rajat ylittäneestä muutosta noin neljännes tai viidennes suuntautunut tälle alueelle. Vain etäisimmillä talousalueilla — Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Kainuussa ja Lapissa — oli Uudenmaan osuus alle 20 % alueelta muuttaneista.

Uusimaa saikin tarkastelukautena muuttovoittoa kaikilta talousalueilta. Talousalueiden välisen muuton nettotulos osoitti siten voimakasta etelään hakeutuvaa muuttovirtaa. Tämän pääsuunnan ohella on todettavissa läntisellä rannikkoalueella ja toisaalta Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan välillä pohjoiseen suuntautunutta nettomuuttoa. Kainuu sai näet vähäistä muuttovoittoa sekä Pohjois-Savosta että Pohjois-Karjalasta. Samoin Keski-Pohjanmaa — muuttotappiostaan huolimatta — oli tarkastelukaudella muuttovoittoinen Etelä-Pohjanmaan suhteen. Molemmat viimeksi mainitut alueet menettivät lisäksi väestöään sekä Lappiin että Pohjois-Pohjanmaalle.

Huomattavin vaikutus pohjoiseen suuntautuvan nettomuuton synnyssä oli Pohjois-Pohjanmaalla, joka samalla kun menetti väestöä muuttotappiona maan eteläisimmille talousalueille, sai muuttovoittoa laajalta alueelta aina Satakuntaa ja Etelä-Savoa myöten. Erikoisen huomattava oli Pohjois-Pohjanmaan muuttovoitto Keski-Pohjanmaalta.

Muista huomattavimmista muuttosuunnista todettakoon Tammermaalle varsinkin Satakunnasta ja Etelä-Pohjanmaalta suuntautunut nettomuutto. Useimmilta muiltakin talousalueilta Tammermaa sai muuttovoittoa ja vain Varsinais-Suomen, Etelä-Hämeen ja erikoisesti Uudenmaan kanssa tapahtunut väestönvaihto oli sille tappiollista.

Samoin todettakoon tässä vielä Savosta ja Pohjois-Karjalasta Kaakkois-Suomen talousalueelle sekä Etelä-Hämeeseen suuntautunut nettomuutto. Viimeksi mainittu alue sai muuttovoittoa myös Keski-Suomesta ja Etelä-Pohjanmaalta.

Muuttosuuntien tarkastelu osoittaa eri talousalueiden muuttotuloksen syntyneen useihin eri suuntiin käyvistä nettomuuton virroista, joista kuitenkin etelään ja erikoisesti Uudellemaalle suuntautuva oli merkityksellään ratkaiseva. On huomattava, että Uusimaa oli ainoa talousalue, joka sai muuttovoittoa kaikilta toisilta alueilta. Muut muuttovoittoalueet olivat sen sijaan muuttovoitostaan huolimatta tappiollisia joidenkin ja ainakin Uudenmaan talousalueen suhteen.

T a u l u 5. Eri talousalueiden muuttovoitto tai -tappio ja sen koostuminen vuosina 1951—1955 — ilman siirtolaisuutta.

Table 5. Net in- or out-migration and its structure during the period 1951—1955, by economic areas (not including international migration).

Talousalue Economic area	Muutto- ero, yh- teensä Total net gain or loss of po- pulation	Siitä — Of which							
		Uusi- maa	Ahve- nan- maa	Varsi- nais- Suomi	Sata- kunta	Tam- mer- maa	Etelä- Häme	Kaak- kois- Suomi	Etelä- Savo
		1000 henkeä — In thousands							
Uusimaa	54.5		0.1	5.5	3.0	5.9	8.4	6.4	4.1
Ahvenanmaa	0.1	-0.1		0.1	0.0	0.0	—	-0.0	—
Varsinais-Suomi	-0.8	-5.5	-0.1		0.7	0.6	0.1	-0.1	0.4
Satakunta	-6.2	-3.0	-0.0	-0.7		-1.6	-0.6	-0.3	-0.1
Tammermaa	0.7	-5.9	-0.0	-0.6	1.6		-0.0	—	0.2
Etelä-Häme	-0.4	-8.4	—	-0.1	0.6	0.0		0.9	1.1
Kaakkois-Suomi	-2.2	-6.4	0.0	0.1	0.3	—	-0.9		2.5
Etelä-Savo	-9.4	-4.1	—	-0.4	0.1	-0.2	-1.1	-2.5	
Pohjois-Karjala	-6.7	-3.9	—	-0.2	0.1	-0.6	-1.1	-0.6	-0.1
Pohjois-Savo	-9.9	-4.7	-0.0	-0.4	-0.1	-0.8	-1.1	-0.7	0.6
Keski-Suomi	-3.1	-3.3	0.0	-0.6	-0.0	-0.4	-1.0	-0.0	0.4
Etelä-Pohjanmaa	-9.7	-3.5	-0.1	-0.9	-0.1	-2.0	-1.0	-0.5	-0.0
Keski-Pohjanmaa	-9.0	-2.6	-0.0	-0.6	-0.1	-0.9	-0.6	-0.1	-0.2
Kainuu	0.6	-0.7	—	0.0	0.1	-0.3	-0.4	-0.0	0.5
Pohjois-Pohjanmaa	2.8	-1.1	-0.0	-0.3	0.1	-0.1	-0.2	-0.0	0.1
Lappi	-1.5	-1.2	—	-0.1	-0.1	-0.3	-0.1	-0.3	-0.0

Talousalue Economic area	Pohj.- Kar- jala	Poh- jois- Savo	Keski- Suomi	Etelä- Pohjan- maa	Keski- Pohjan- maa	Kai- nuu	Pohjois- Pohjan- maa	Lappi
Uusimaa	3.9	4.7	3.3	3.5	2.6	0.7	1.1	1.2
Ahvenanmaa	—	0.0	-0.0	0.1	0.0	—	0.0	—
Varsinais-Suomi	0.2	0.4	0.6	0.9	0.6	-0.0	0.3	0.1
Satakunta	-0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.1
Tammermaa	0.6	0.8	0.4	2.0	0.9	0.3	0.1	0.3
Etelä-Häme	1.1	1.1	1.0	1.0	0.6	0.4	0.2	0.1
Kaakkois-Suomi	0.6	0.7	0.0	0.5	0.1	0.0	0.0	0.3
Etelä-Savo	0.1	-0.6	-0.4	0.0	0.2	-0.5	-0.1	0.0
Pohjois-Karjala		0.3	-0.3	0.1	0.2	-0.6	-0.1	0.1
Pohjois-Savo	-0.3		-0.8	-0.0	0.1	-1.0	-0.4	-0.3
Keski-Suomi	0.3	0.8		0.3	0.3	0.1	-0.1	0.1
Etelä-Pohjanmaa	-0.1	0.0	-0.3		-0.7	-0.0	-0.3	-0.1
Keski-Pohjanmaa	-0.2	-0.1	-0.3	0.7		-0.3	-2.9	-0.7
Kainuu	0.6	1.0	-0.1	0.0	0.3		-0.6	0.2
Pohjois-Pohjanmaa	0.1	0.4	0.1	0.3	2.9	0.6		-0.0
Lappi	-0.1	0.3	-0.1	0.1	0.7	-0.2	0.0	

Toisaalta on huomattava, että muuttotappioalueet olivat samalla joidenkin talousalueiden suhteen muuttovoittoisia. Niinpä esim. Pohjois-Savo muuttotappiostaan huolimatta oli saanut muuttovoittoa Etelä-Savosta, joka puolestaan sai vähäistä muuttovoittoa Pohjois-Karjalasta. Pohjois-Karjalaan taas suuntautui vähäinen nettomuuton virta Pohjois-Savosta.

Edellä on rajoitettu kuvaamaan vain eräitä huomattavimpia nettomuuton suuntia, jotka vuosien 1951—55 maassamuuttoliikkeessä on havaittavissa. Nämä talousalueiden väliset nettomuuton pääsuunnat ovat nähtävissä myös kuviosta 3. Yksityiskohtaisemmin käyvät eri talousalueiden väliset muuttotulokset selville taulusta 5. Taulukon tarkastelussa on pidettävä mielessä se, mitä edellä sanottiin tässä esitettyjen lukujen tarkkuudesta.

Kirjallisuus

- Fougstedt, Gunnar.* Maassamuutto Suomessa ja sitä kuvaava tilasto. Kansantaloudellinen Aikakauskirja 1953, s. 345—359.
- Hartman, Tor.* 1950-luvun muuttoliikkeestä otetun otoksen luotettavuudesta. Tilastokatsauksia 1958, 7, s. 39—51.
- Lento, Reino.* Maassamuutto ja siihen vaikuttaneet tekijät Suomessa vuosina 1878—1939. Helsinki 1951.
- » - Väestö ja hyvinvointi. Porvoo 1956.

Summary:

The Extent and Directions of Internal Migration in Finland during the Period 1951—1955

By TAPANI PUROLA

Population Policy Research Institute

The present survey of the extent and directions of internal migration in Finland during the period 1951—1955 as analysed by economic areas is based upon data of the official Finnish population statistics. In view of the fact that this material may contain a number of errors, the figures here given should be regarded as approximate to some degree. The writer has tried to keep the intercommunal migration having taken place within each area apart from the interareal, which is the chief subject of his analysis. Beside the ultimate result of migration across areal boundaries, i.e., the net gain or loss of inhabitants due to it, are looked at separately the extent of migration into and out of the several areas as well as the direction of the »net flows» of population between them. While the paper concentrates first of all on the migratory movements that have occurred within the country, the picture it develops of this phenomenon is supplemented with facts about emigration too.

During the period 1951—1955 the number of cases of internal migration entered into Finnish statistics totalled 802 000. The loss in population caused by this type of

migratory movement was greatest, numerically, for the economic areas of Satakunta, Etelä- and Keski-Pohjanmaa (Southern and Central Ostrobothnia), Etelä- and Pohjois-Savo (Southern and Northern Savo), as well as for that of Pohjois-Karjala (Northern Karelia). In these regions the loss through migration was greatest also proportionately to the number of inhabitants (see table 1). Of the total population loss of all areas having suffered such losses over 90 % accrued to the area of Uusimaa as a gain. A comparison is made in the paper, by economic areas, separately between the relative extents of migration into and out of the said areas and the average for the whole country, intended to show what role these factors played in the formation of the various areal net results. From tables 3 and 4 can be seen the data thus arrived at. When in-migration exceeds the average it will be conducive to raising the gain in population. The same effect has migration out of an area when below the average. Consequently, these deviations from the average value have been designated in the tables as »positive», and the opposite ones as »negative».

It is shown, furthermore, by the said comparison made between the extents of the two forms of interareal migration (tables 3 and 4) that the population gain of Uusimaa must be referred simultaneously to its in-migration which exceeded, and to its out-migration, which was below, the average. Both of these partial factors exerted an almost equally strong influence. On the other hand, Pohjois-Pohjanmaa (Northern Ostrobothnia), the area with the second greatest net in-migration, drew its corresponding gain almost entirely from the large number of migrants it received.

The loss to be seen in the areas of Satakunta, Pohjois-Karjala, Etelä- and Pohjois-Savo as well as in that of Keski-Pohjanmaa was partly connected with the small extent of their in-migration and partly with the large that characterized their out-migration. For Etelä- and Pohjois-Savo the latter influence was preponderating, for Satakunta, Keski-Pohjanmaa and Pohjois-Karjala the former.

Particularly interesting is the fact, that in Ahvenanmaa (Åland) and Etelä-Pohjanmaa, of which areas above all the second — when taking into account emigration as well — proved to have experienced a considerable loss of inhabitants, the out-migration was smaller by a good deal than the average for the whole country. Thus the net out-migration in this case had to be attributed rather to the paucity of migrants' arrivals than to the great number of departures.

In the analysis of the course typical of the population »net flows» which had occurred within the scope of interareal migration (table 5 and figure 3) it became apparent, that the net result for each economic area was produced by the concurrence of several divergent net flows of migration. Of these flows the strongest was that moving south, in the direction of Uusimaa. In addition, a number of net flows of interareal migration otherwise directed is shown to have existed, particularly one of them — the net flow moving north due to the pull of Pohjois-Pohjanmaa — being of considerable size.